

Z grozo je odvrnil pogled. Krčevito se je oprijel črne skale, da ne bi padel. A prepad ga je vlekel vase nevzdržno in tedaj je v svojem obupu pogledal kvišku, pogledal je na cesto, ki se je iz mraka dvigala k svetlobi in se izgubila v čudovitem siju.

Kakor pohojen črv se je skušal povzpeti na cesto, Zaman. Veliki kosi črnega skalovja so padali zviška in se mu bližali kakor hrumoč vihar. Nohti, ki jih je obupno iztegnil, da bi se oprijel skale, niso našli opore, prsti so segali v praznino. Čutil je, da je izgubljen, za večno.

Nenadoma je zaslišal glas troblje: po strmi cesti se je bližal bel avtomobil. Naglo kakor puščica je drvel in že se mu je zdelo, da ga bo neusmiljeno povozil, ko je voznik zavrl. Veliki voz se je polagoma bližal in se ustavil poleg njega.

Bogatin je dvignil glavo. V vozu, pri vodilu, je stal popotnik. Zmagoslaven, z bleščečim pogledom. Mehak, zvoneč glas:

»Od kod?« — »Iz življenja.«

»Kam?« — »V večnost.«

»Peš?« — »Peš.«

»Od kdaj?« — »Od vekov.«

Popotnik se je smehljal in se okrenil k onim v vozu:

»Dajte prostor!«

Nato je pomignil bogatinu:

»Pridi! Še je prostor zate.«

Bogatin je naglo skočil v voz, ki je odbrzel. Nadaljeval je svojo pot k večni luči.

Francè Kunstelj

Na Martinovo

akrat je imel Dolči pet let, ko so prišli črni možje in mu odnesli mamico. Očeta je že vojska vzela in tako je ostal sirota sam na tem božjem svetu. Usmilil se ga je premožen kmet Možina in ga vzela k sebi. »Ob letu dobiš novo obleko,« je dejal, »obutev in kar boš še potreboval.« Od tiste ure je bil Dolči Možinov pastir. Nič hudega mu ni bilo: samo za krave je moral skrbeti, da so bile zmeraj site, pa je bilo vse dobro.

V tistem kraju je še dandanašnji navada, da mora vsak pastir na Martinovo po »martinčke«. To se pravi, da nese ta dan svetemu Martinu vbogajme, da bi svetnik prihodnje leto obvaroval živino boleznim. »Martinčki« so odpustki, ki jih kupujejo pastirji: cukrene Marti-

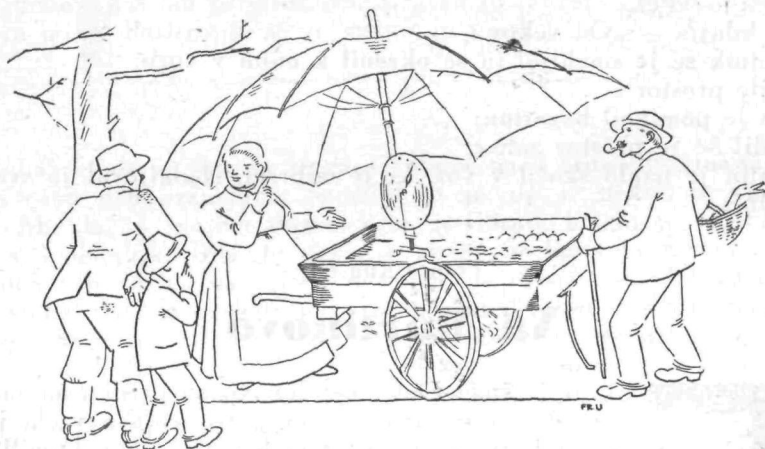
nove račke, gosi, piške, konjičke, punčke s pisanimi okraski, vsa mogoča in nemogoča trobila, piskala, ure, urice in sam Bog vedi, kaj še iztaknejo poželjive oči in srce.

Pozno jesensko sonce je zamrlo. Zadišalo je po snegu. Dolči se je stisnil v veliko kamizolo in pognal domov. Tisti večer je dolgo premišljeval, kako bi začel s pogovorom. Slednjič se je le ojunačil in zastavil: »Čez trinajst dni bo že Martinovo. Šerkančev gre letos k Sv. Martinu, tudi Brličkov...« Gospodar je razumel, kaj hoče. Prijazno se je obrnil vanj in mu dejal zadovoljno: »Boš pa še ti šel in za živino pri svetniku molil.«

Prišla je nedelja. V rahlih, razcefranih kosmih je naletaval prvi sneg. Gorski grebeni so bili že močno pobeljeni. Iz vasi se je usula gruča in se glasno spustila v grič. Za njo so korakali starejši in še nekaj žensk. Vse k Sv. Martinu, Martinova nedelja — po »martinčke« gremo!...

Tudi Dolči se je praznje oblekel, si potisnil čez ušesa klobuk in se pomešal med romarje. Hodili so dolgo, pogovor je bil ves prazničen, sveto razigran, ni se pretrgal niti za oddih. Čez hrib in dol se je vila pesem mladih pastirjev, v gozdu je snežilo, v srcih pelo in grelo... Z vseh strani so se zgrinjali v gručah in posamič in se ustavljali pred belo cerkvico, ki je čepela kakor ponižna dekla na holmu pod široko Planino. Iz ozkih lin je zazvonilo. Nato se je praznično potrkanje razlilo v vas in dolino ter oznanjalo veseli praznik, ki ga je pripravil Gospod vsem, ki ga ljubijo in mu verno služijo.

Dolči je hodil z družino, ki je krenila k stojnicam. Saj je šele prvič vabilo k maši in se ne mudi tako zelo. Veselje je sijalo na slehernem obrazu. Joj, kaj oči vsega ne opazijo! Tam izbira Primčev oča »martinčke« za Ivana in Francko, zraven stojita Dimarjev Žane in Plavčev Tine. Tja

pojdi, Dolči, tja, ga je nekaj vabilo, da se ni in ni mogel ustavljati. Joj, kakšni »martinčki« na oni strani! Debela ženica rdečih lic stoji oblastno pod velikim, rožnato obrobjenim dežnikom in kriči, kriči v šum množice, da gre skozi ušesa: igraj, igraj, samo po dinarčki, sve samo po dinarčki! Okoli ženice se začno zbirati radovedneži. Na visokem, lepo okrašenem stojalu je pritrjeno kolo. Kolo se zavrti, črne številke zaplešejo, slike zamigljajo pred očmi. Dolči rine, rine v gručo, gleda in razmišlja, a ne razume. Nekaj fantinov igra, tista zaripla ženska se umiri in govori paz-

ljivo: šest, deset, petnajst, trideset, petdeset, šestdeset! Konec! Nekdo zavpije: »Tukaj!« in se stegne čez glave. Ženica mu da v roke — uro. Joj, uro je dobil za nekaj dinarjev! — Dolči, ali vidiš? Daj, poskusi še ti, tam so še ure, zlate verižice!...

Nad vasjo zvonijo in vabi k maši. Vse je praznično: cerkev, cesta, ljudje, ves dan. Dolči zre v ženico, ki spet kriči v gručo in vabi za novo igro. Dolči bulji zdaj v ženico, zdaj v ure in zlate verižice. Slednjič ga nekaj zmaga. Dinar, ki ga je tiščal v žepu, vrže na stojalo. Nič ne pomisli, tam visi zlata ura, tvoja bo, Dolči! Dolči! Dolči nastavi in igra s tremi drugimi. Vse je napeto. Konec. Nič! — Joj, zdaj nič! Pa nastavi še enkrat, poskusi, saj imaš še nekaj dinarjev. Dolči vrže drugič. Spet nič. Še enkrat. Joj, zdaj pa — kaj? Ženska se skloni in mu pomoli nožiček. Še enkrat! mu nekaj prigovarja. Dolči igra, igra... Bron je utihnil. Šum praznične pesmi je polegel in se strnil v cerkev, v božjo hišo.

Iz cerkve so se usuli ljudje, sveta maša je minula. Spet je pozvanjalo v dol in breg. Debeli kosmiči snega so sedali na strehe, cesto in polja, ki so bila že vsa v novi obleki.

»Gremo, Dolči!« ga je prijel šerkančev Matevže za rokav. Dolči se je zganil, kot bi ga nekdo prebudil iz omotice. Kaj neki mu hoče Matevže?

»Kam pa?« se je streznil Dolči in pogledal po ostalih, ki so se preriivali okrog stojnice.

»Kam? Domov! Kaj boš čez noč tu! Mi smo svoje opravili. Pojdimo!« se mu je pridružil še Brlinčkov.

Zdaj se je Dolčiju šele zjasnilo v glavi. Vsi so svoje opravili, on — tudi. Lepo, Dolči —!

Stal je pred cerkvijo in se zazrl v daljo, ki jo je zastiral padajoči sneg. Kaj je mislil, kam si je tisti hip zaželel?

Ni šel z njimi domov. Stopil je v cerkev in sedel v klopi, kot bi bil izmučen od dolgega potovanja. Obraz si je zakril z dlanmi in se zatopil v otožne misli.

Kaj je storil danes... Na Martinovo, na pastirski praznik — je sveto mašo opustil. Joj, Dolči, kaj si storil, — si je obupno očital v dnu svoje razbolele duše in najrajši bi se na ves glas zjokal v tem svetišču božjem. Sam ni vedel, kaj bi počel. Dolgo je tako čepel v cerkvi. Nikogar ni bilo več notri, le cerkovnik je prišepal iz zakristije proti izhodu. Šel je zvonit poldne.

Dolči bi rad molil, pa ni mogel. Roka mu je bila težka kot svinec, da ni mogel narediti križa kot po navadi. Stopil je iz klopi, segel v žep, da bi nesel vbogajme svetemu Martinu, ki je gledal nanj iznad glavnega oltarja kakor na grešnika. Pa Dolči je segel v prazno. Vse je pobrala tista ženica, vse je zaigral. Moj Bog, kaj bo rekel gospodar, če bo izvedel!

Ves žalosten je stopil Dolči iz cerkve in se spustil v dolino. Tista nedelja mu je ležala na duši kakor velik greh.

